

Pollmann Ferenc

**„Érzelmes utazás” az olasz hadszíntérre
(Leszek-e még újra ember? Takáts Pál harctéri naplója 1915–1917)**

Természetesen Laurence Sterne regényes útirajzának címét vettem kölcsönön ennek a vadonatúj első világháborús kötetnek a bemutatásához, mivel úgy éreztem, hogy ezzel lehetne a legjobban röviden jellemezni mindazt, amit az olvasó vele kézhez kap. A karcsú – egyébként roppant elegáns küllemű – könyvecske voltaképpen egy szerzőpáros munkája. Egyikük Takáts Pál egykori népfelkelő, a Nagy Háború katonája, akinek harctéri naplója képezi a szöveg egyik felét. Másikuk pedig Takáts Pál dédunokája: Takács Judit, aki a napló alapján és dédapja hadak útja nyomán szubjektív útirajzot készített.

A Nagy Háborút sokszor emlegetik *dédapáink háborújaként*, utalva arra, hogy az a nemzedék, amely talán a legnagyobb érdeklődéssel fordul az 1914-ben kezdődött és bő négy esztendeig tartó világháború történetéhez, az a harcok egykori résztvevőinek dédunokáit jelenti. Nem lehet nem észrevenni, hogy a centenáriumi kapcsán előkerült és könyv formában is megjelent első világháborús visszaemlékezések illetve hadinaplók kapcsán milyen fontos szerepet kapnak a *dédunokák*: akár úgy, hogy egyszerűen csak nem hagyják az enyészetnek a történelmi dokumentumokat, melyeket a család a mai napig őrzött, és intézkednek róla, hogy védett helyre (általában valamely levéltár vagy múzeum őrizetében) kerüljenek, akár úgy, hogy maguk gondoskodnak a megjelentetésükről. Az azonban, amire a most bemutatandó napló esetében a szerző dédunokája vállalkozott, merőben szokatlan és talán egyedülálló is. Takács Judit ugyanis nem elégedett meg azzal, hogy kiadót keressen dédapja egykori harctéri naplójának megjelentetéséhez, hogy ne csak átgépelje, de fel is dolgozza a kéziratot, hogy gondoskodjon megfelelő illusztrációkról (beleértve a dédapjának a Hadtörténelmi Múzeum Fotógyűjteményében őrzött eredeti felvételeit is).

Valójában már önmagában a harctéri napló is megérdemelné a különleges figyelmet. Takáts Pál ugyanis az egykori Monarchia légi csapatainak szolgált, nevezetesen a 23. repülőszázadnál (FLIK 23), de nem pilótaként, hanem írnokként. Adminisztratív beosztásából következően nagyon alaposan ismerte a légi erők működését és találkozott nagyon sok nevezetes személyiséggel, megismerte az olaszországi osztrák-magyar légibázisokat. Háborús naplója valóságos kuriózum: mivel a hadsereg egészéhez képest csak nagyon kevesen szolgáltak a légi erőkben, nyilván ehhez mérhetően kevés visszaemlékezés maradt fenn (és őrződött meg) az elmúlt százegynéhány esztendő folyamán. Takáts Pál ráadásul meglehetősen jó íráskészséggel volt megáldva, ezért igen olvasható formában sikerült megörökítenie egykori frontélményeit, amelyek ráadásul nem csupán a katonai objektumokra és a harctérre terjedtek ki, hanem a környező településekre is, ahova szabad idejében gyakran kirándult. A mai olvasó néha szinte szabályos útikönyvbe illő részletességű beszámolókat talál Dél-Tirol nevezetességeiről és természeti szépségeiről.

Tulajdonképpen kézenfekvőnek is nevezhetnénk az ötletet, amit Takács Judit valóra váltott: hogy dédapja szolgálati helyeit a jelenkorban felkeresve reflektál mindarra, amit a naplóban olvashat. Ezek a reflexiók hűen tükrözik, hogy a dédunokát nagyon szoros láthatatlan érzelmi kötelék fűzi az egykori frontharcoshoz. Az ötlet megvalósítása során azonban a dédunoka olyan alaposan mélyedt el a hadtörténelem, a haditechnika és minden egyéb szükséges tudományterület ismereteibe, hogy az olvasó valamiféle „hadszíntér baedeker”-t kap tőle. Ám mindez kiegészül a család történetére vonatkozó, mély érzelmekről tanúskodó részletekkel is, érzékletesen bemutatva, hogy szötte át meg át dédapja és az egész család életét a háború. Mindaz, ami ebből a párhuzamos útinaplóból a leginkább megfogja az olvasót (jelen esetben engem), az valamiféle szenvedélyes tanúságtétel a háború ellen, amely tönkretette egész generációk életét.

Ki kell emelni a kötet külalakját és a nagyon gazdag és jó minőségű képanyagot (benne korabeli és mai fotókkal) illetve a térképeket.

Végezetül álljon itt egy részlet Takács Judittól:

„Meghatottan helyeztem dédnagyapám naplóját arra a földre, amin 100 évvel ezelőtt jegyezte le sorait, írta le szenvedéseit, félelmeit, vágyait. Itt, ezen a földön feküdt arccal lefelé várva a magasból érkező halált, itt élte át élete legszörnyűségesebb napjait.

Ha tehettem volna, visszarepülök az időben, és jó angyalként borítok rá védőhálót, amin semmilyen fegyver nem üt át, belesúgom a fülébe, hogy jól sejtette, a háborút ugyan elveszítjük, Magyarország területeinek jó részét is, és soha be nem gyógyuló sebeket szerez ez az örökre megváltozott világ, de ő épségben hazatér szeretteihez, újra láthatja majd őket, újra együtt örülhet, sírhat velük. És egyszer, a távoli, békés jövőben, dédunokája fogja ugyanezen a helyen kezébe tartani féltve őrzött könyvecskéit.”

Leszek-e még újra ember? Takács Pál harctéri naplója 1915–1917.

Szerkesztette, a párhuzamos naplót és a kiegészítéseket írta: Takács Judit.

ZIMédia Kiadó, 2020

ISBN: 978-615-00-9902-6

Ára: 4800 FT

